

Podkonie a žák

Přihodich se jednu k tomu,
kdež nalezech v jednom domu
právě také v túž hodinu
dva, jenž přišla pohostinu,
ana sedíta na pivě.
(Tu učiništa pectivě,
oba právě bez meškánie
dašta mi milé vítanie.
A já, přiblíživ se k nima,
posadich se mezi nima,
jakož často v krčmě bývá,
křičéc: "Paní, nalí piva!"
Jechomť se v odplatu ctíti,
podávajíc sobě píti.
Poslúchajte tuto právě,
poviemť vám o jich postavě.
Z těch jeden člověk bieše mladý,
nejmieše známě brady,
na němž sukně šerá, umlená,
a k tomu kukla zelená;
ta také zedrána bieše.
Mošnu na hrdle jmieše,
v niž by vložil, což mu třeba,
mním, že knihy, také chleba.
Dešťky jmieše u pasu,
jakž jej viděch při tom času;
i jinú k tomu přípravú
vše bieše školskú postavú.
Druhý, ten se starší zdáše,
vždy sedě bradku súkáše,
na němž kabátec úzký, krátký,
a dosti zedrané šátky;
okasalý tak dvorně,
k tomuť bieše obut v škorně;
tyť biechu drahně povetšely,
avšak okolo děr čely,
skrzě něž viděti nohy.
A také bieše vpal ostrohy,
točenkú jmaje na hlavě.
Tak, jakž jej sezřech právě,
jistěť mi se dvořák zdieše;
hřbelce za pasem jmějěše.
Ten mluvieše, hrdě sedě,
na své špice pyšně hledě,
řka: "Nenie v světě toho,
ani kto má zbožie tak mnoho,
bych chtěl jeho zbožie vzieti
a dvora se odpověděti.

Neb jest tu tolik utěšenie!
V světě ten jeden nenie,
když by dvořenie okusil,
věčně by dvořiti musil.
Ktož mi o lepšiem bydlu praví,
každý se ve lži ostaví."
Dotud mluvě ústa trudí,
až žáka na se vzbudí.
Ten mu k tomu odpovědě
a řka: "Já to dobře vědě
a tomu já také věři,
že páni i také rytieři,
tiť u dvora dobrú mají,
i bohatí, to já znají.
Ale nebožátka chudí!
Div, že se jim neostudí
pro zlé bydlo jich dvořenie,
neb již věčší psoty nenie;
tiť se chodiec psotú klonie.
A nad to pak vy, podkonie,
vy ze všech najhorší máte,
kromě že se v tom neznáte.
Byšte se chtěli poznati,
svú psotu popsati dáti,
což vy je máte, podkonie:
v světě věcie psoty nenie,
než vy ji trpíte dobrovolně.
Ale naše bydlo školnie,
toť já tobě pravím (hole),
tuť je ve všem pravá zvóle,
i od pitie i od jedenie,
v ničemž nedostatku nenie.
Myť netrpíme nikdy hladu.
Když již tovařišie sadú,
tuť já dosáhna úkrucha,
nenie partéka tak sucha,
bych je nerozmočil jíchú,
tiem lekuje svému břichu;
i budemy dobře syti.
K tomu máme dosti píti
pitie ctného do nerody;
častokrát také vody
napijemy se pro zdravie,
neb jest velmi dobra hlavě.
Ba, od ztravyť se mámy pyšně,
masa, kur dosti přielišně ---
toť jest na každé posviecenie,
v ničemž nedostatku nenie:
když to koli u nás bývá,
mámy přieliš dosti piva.

Ale vám miesto snievanie
dadie políček za ranie.
Však ste jedno za ranie syti,
bývajúce vždycky biti.
Miesto jedenie oběda
kyjevá rána prisedá."
A když žák přesta mluvenie,
dvořák vecě: "Toho nenie!"
Okřiče se naň hněvivě
a řka: "Žáku, mluvíš křivě,
bychom byli hladoviti
u dvora a kyjem biti.
Ach, přehubená partěko,
i co jest tobě řeči této
o nás mluviti třeba,
sám nejsa nikdy syt chleba?
Co dobrého do vás, žáci?
Však ste vy hubení žebráci,
jenž tečete dóm od domu,
hekajíce a chtěie tomu,
by vám dali jíchy masné.
Auvech, vaše bydlo strastné!
Tuť vám dadie partěku reznú
a s tiem vás pesky vyženú.
Pakli již na vaše štěstie
vám dadie v některém miestě
jíchy nemasné a málo,
vej, kak se vám dobře stalo!
Již se vše zdálo po vůli.
S tiem pak běžíte do školy
a to s velmi dobrou myslí,
mniec, byste na hody přišli.
Tuť vás pak starší omýtie,
i chléb i jíchu vám vzchytie
(a to všecko zjedie sami.
Jmúť se vás bíti metlami,)
budúť se nad vámi mstítie
hněvy, nejsúc dobře syti.
Ach, toť vám psota nehovie!
Slýchalt' sem dávné příslovie,
žeť žákóm draho vařeníe.
Protož ty nechaj svářeníe
se mnú, nebt' já také vědě
praviti o vašiej biedě,
což vy je máte, žáci.
Ale my, panici dvořáci,
když již za stolem sedem,
ihned na se lúciemy chlebem,
myť nic nešetřímy toho,
neb ho máme přieliš mnoho.

Tuť nám dadie jěsti dosti.
Pakliže pro jiné hosti
nás kuchaři zapomanú,
inhd já od stola vstanu
i běžím tam sám k kuchyni:
dadiet' mi dosti zvěřiny --
pakli nenie, ale kaše.
Toť jest všě útěcha naše,
žeť já ukydá druh druha
a tudy nás mine túha.
Někdy se vladař v mě vpeří
a mě svú holí udeří
v pleci nebo v hlavu ranú.
Ihned já odběhnu v stranu,
tohot' nikakž nenechaji,
od mateřet' mu nalaji:
kromě leč (by) byla hlucha,
tožť jěj nepovzní u ucha.
Když pak bude po večeri,
což nás koli dvorská sběři,
běřemy se dolóv s hradu
a netrpiece v ničemž hladu.
Ale vy, žáci nebožátka,
ach, že vás jest věše matka,
těžcě nosivši v životě,
přirodila k takěj psotě!
Já se tomu velmi divi,
že ste jedno bitím živi.
Však vás za obyčej tepá,
jednak burcují, jednak svlekú,
vymyšlujíc muky nové,
o vy kazieci metly březové."

[...]

Ty se nevrovnáš žáku,
neb my máme lepší čáku,
ne jako (vy), chlapi hlupí.
Z žákóv bývají biskupi,
komuž toho Bóh popřěje,
v němž jest má dobrá náděje.
Prodlí-lit' mi Bóh zdravie,
až bude o světiem Václavě,
ještoť již daleko nenie,
přijmuť já prvá svěcenie.
Inhd sobě pleš proholi,
a kto mi překazí koli,
tomuť bude nelzě zbyti,
vždyť mu jest pohnánu býti.

Zaplatiť mi to dosti drazě,
pojět' se mnú calet v Pražě.
Což mi pak bude škoditi,
když já již budu choditi
hrdě v mešněni rúše zlatém,
jsa knězem neb prelátem,
když já budu v kostele,
a ty sto jíš jako tele
v svém zedraném rúše letně,
na mě smieš hleděti setně?
Protož, nebožtíku lichý,
razít' to: ostavuj se pýchy
a se mnú nechaj sváření.
Však vidíš, že statka nemie.
Ješčeť nad to věrně praví:
chceš-li prodlenie svému zdraví,
nebudíž viec dvořskú chasú --
tak snad prodlíš svého času.
Jinak zhyneš na životě,
nebť nenie koncě vašiej psotě,
anižť jesti lepšie čáka.
Protož razí, u sedláka
přistati v dobréj dědině,
zda tě tady psota mine.
Tu tepa v hlavu pšenici
obráníš se šibenici."
A když žák svú řeč vylíči,
dvořák se inhed vstýči,
hněvivě naň třasa hlavú,
hrozě jemu rukú pravú,
řka: "Jižť nepřezřím toho déle,
byť pak bylo i v kostele.
Mluvíš na mě, ještoť nenie.
I zda již úfáš v svá Svěcenie?
Dřiev než dočakáš plešě,
budeš ty utopen v měše,
jakož se i jiným děje.
I v tom-li jest tvá náďěje?
Dřiev než ty budeš prelátem,
spieše ješče budeš katem.
Neb najviece biřici, kati,
vše bývají literáti.
Téhož ty také nezbudeš,
po maléj chvíli katem budeš.
Ješčeť větně razi tobě:
přizři, již jest čas, o sobě,
a já z dobrých lidí pomoci
řemeslať chci dopomoci.
Tudy něčso psoty pozbudeš
a potom oběšen budeš."

To řek, ruku naň opřěže
a žák ho k sobě za vrch dosěže,
k tomu jej v hlavu udeřj.
Tak se druh v druha vpeří
za vrch tak nelítostivě,
druh druhu hlavu křivě.
K tomu pohlavci suší
pleskají okolo uší.
(Tak zaroveň bez rozpači
druh druhu pod se tlačí)
hrozný hřmet jde o podlahu,
i sen i on búchá hlavú,
nepoddada se druh druhu.
Rvášta se chvíli tak dlúhú,
drúce sobě ústa rózno,
až mě by hleděti hrozno.
Nechtě se dívati tomu,
brach se přeč z toho domu,
ana se za vrch vláčíta.
Rujtaž se, dokud ráčíta!
Toť jest krčenná příhoda,
neb se pivo pie a ne voda.
Dnes, ktož rád do krčmy chodí,
častokrát se jemu přihodí,
žeť zvie příhody někaké
a k tomu noviny také.
Mnohémuť se tak zračí,
najviece, ktož se tam omračí,
žeť má doma co praviti.
Avšak se je lépe zbaviti
a v noci, jakž čas jest, spáti,
a doma novin dočakati.